

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
FISKALINĖS SUTARTIES ĮGYVENDINIMO KONSTITUCINIO ĮSTATYMO NR. XII-1289
4 STRAIPSNIO PAKEITIMO KONSTITUCINIO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS
BIUDŽETO SANDAROS ĮSTATYMO NR. I-430 10, 17, 18, 21 IR 26 STRAIPSNIŲ
PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS VIETOS SAVIVALDOS ĮSTATYMO
NR. I-533 16 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS
VALSTYBĖS KONTROLĖS ĮSTATYMO NR. I-907 8 STRAIPSNIO PAKEITIMO
ĮSTATYMO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS NEKILNOJAMOJO TURTO MOKESČIO
ĮSTATYMO NR. X-233 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12 IR 14 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO
ĮSTATYMO PROJEKTŲ
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymų projektų rengimą paskatinusios priežastys, parengtų projektų tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstitucinio įstatymo Nr. XII-1289 4 straipsnio pakeitimo konstitucinio įstatymo projektas (toliau – Konstitucinio įstatymo projektas), Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymo Nr. I-430 10, 17, 18, 21 ir 26 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas (toliau – Biudžeto sandaros įstatymo projektas), Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo Nr. I-533 16 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas, Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės įstatymo Nr. I-907 8 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas, Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto mokesčio įstatymo Nr. X-233 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12 ir 14 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas (toliau – NTMI projektas) (toliau kartu – Įstatymų projektai) parengti atsižvelgiant į:

- **Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos, kuriai pritarta Lietuvos Respublikos Seimo 2020 m. gruodžio 11 d. nutarimu Nr. XIV-72 „Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos“ (toliau – Lietuvos Respublikos Vyriausybės programa), 180 ir 181 punktus, susijusius su savivaldybių finansinio savarankiškumo didinimu – suteikiant daugiau lankstumo skolintis projektų, įgyvendinamų Europos Sąjungos (toliau – ES) ir kitos tarptautinės finansinės paramos lėšomis, bendrajam finansavimui, taip pat numatant naujus tvarius savivaldybių biudžetų pajamų šaltinius;**

- Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. kovo 10 d. nutarimu Nr. 155 „Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano patvirtinimo“, 10.2.9 papunktyje numatytą darbą „Priimti Vyriausybės sprendimą dėl skolinimosi reguliavimo ir naujų skolinimosi priemonių kūrimo, užtikrinant bendrą valstybės skolinimosi tvarumą, atsižvelgiant į Finansų ministerijos atliktą savivaldybių skolinimosi galimybių ir lankstumo didinimo vertinimą“ ir 10.2.10 papunktyje numatytą darbą „Priimti Vyriausybės sprendimą dėl geresnio savivaldybių pajamų surinkimo, šaltinių įvairinimo, įskaitant galimybę savivaldybėms priskirti daugiau mokesčių ar didesnę jau priskirtų mokesčių dalį, atsižvelgiant į Finansų ministerijos atliktą savivaldybių pajamų surinkimo, savarankiškų pajamų šaltinių vertinimą“;

- Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (toliau – EBPO) 2020 metais parengtoje Lietuvos savivaldybių finansinio pajėgumo ataskaitoje „Savivaldybių viešųjų investicijų didinimas Lietuvoje. Kokybės užtikrinimas išlaikant finansų tvarumą“¹ pateikiamas rekomendacijas stiprinti savivaldybių finansinį nepriklausomumą, praplėsti investavimo galimybes, kartu siekiant išlaikyti savivaldybių finansus tvariais, nustatyti finansines ir administracines kontrolės priemones savivaldybėms, pažeidusioms fiskalinės drausmės taisykles;

- Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės Biudžeto politikos stebėsenos departamento, vykdančio Lietuvos Respublikos fiskalinės sutarties įgyvendinimo konstituciniame įstatyme (toliau – Konstitucinis įstatymas) nustatytas biudžeto politikos kontrolės institucijos funkcijas (toliau – Biudžeto

¹ EBPO ataskaita: <https://lrv.lt/lt/naujienos/ebpo-lietuvos-vyriausybei-regionine-pletra-yra-vienas-is-svarbiausiu-politikos-prioritetu>.

kontrolės institucija), 2021 m. birželio 10 d. išvadoje Nr. BPE-4 „Dėl savivaldybių biudžetų fiskalinės drausmės taisyklių laikymosi 2020–2021 metais“ pateiktą pastebėjimą dėl galimai Konstitucinio įstatymo nuostatų neatitinkančių savivaldybių biudžetams taikomų fiskalinės drausmės taisyklių išimčių, nustatytų žemesnio lygio teisės aktuose;

- tai, kad savivaldybės didesne dalimi turės prisidėti prie bendrai iš ES ir kitos tarptautinės finansinės paramos lėšų finansuojamų projektų įgyvendinimo.

NTMĮ projektas parengtas taip pat atsižvelgiant į:

- tai, kad pagal Lietuvos Respublikos Konstitucijos 120, 121 straipsnius, savivaldybės veikia laisvai ir savarankiškai, savivaldybių tarybos turi teisę įstatymo numatytose ribose ir tvarka nustatyti vietines rinkliavas, savo biudžeto sąskaita gali numatyti mokesčių bei rinkliavų lengvatas, taip pat Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatyme savivaldai laiduojamos teisės: šio įstatymo 16 straipsnio 2 dalies 37 punkte kaip išimtinė savivaldybės tarybos kompetencija įtvirtintas vietinių rinkliavų ir mokesčių tarifų nustatymas įstatymų nustatyta tvarka, o šios dalies 18 punkte – sprendimų teikti mokesčių, rinkliavų ir kitas įstatymų nustatytas lengvatas savivaldybės biudžeto sąskaita priėmimas. Įvertinus šias nuostatas, NTMĮ projektu siūloma plėsti savivaldos finansinį savarankiškumą suteikiant platesnes teises mokesčių tarifų ir lengvatų nustatymo srityse, kartu atitinkamai siūloma nustatyti, kad visas nekilnojamojo turto mokestis būtų įskaitomas į savivaldybių biudžetus. Padidėjusios savivaldybių biudžetų pajamos prisidėtų prie regionų plėtros, švietimo gerinimo galimybių sudarymo, gyvenamosios aplinkos kokybės gerinimo, kultūros paveldo, investicijų projektų finansavimo didinimo, ikimokyklinio ugdymo plėtros, socialinių (globos) ir kitų viešųjų paslaugų, kuriomis naudojasi atitinkamų savivaldybių gyventojai, prieinamumo ir kokybės gerinimo. NTMĮ projektu taip pat siūloma keisti esamą fizinių asmenų nekomercinei veiklai naudojamam nekilnojamojam turtui taikomos mokesčio lengvatos modelį, pereinant prie apmokestinimo priklausomai nuo turimų nekilnojamojo turto objektų, o ne nuo bendros jų verčių sumos, kas taip pat prisidėtų prie savivaldos finansinio savarankiškumo didinimo. Kartu siūloma supaprastinti mokesčių prievolių įvykdymo procedūras, taip paskatinant savanorišką mokesčių mokėjimą, nekilnojamojo turto mokesčio lengvatų netaikyti apleistam ar neprižiūrimam nekilnojamojam turtui. NTMĮ projektu siūlomi sprendimai daugiau fizinių asmenų įtrauktų į nekilnojamojo turto mokesčio mokėtojų skaičių, tačiau kartu toks tikslingas prisidėjimas prie savivaldybių biudžetų pajamų didinimo ilguoju laikotarpiu duotų gražos – savivaldybės turėtų daugiau galimybių užtikrinti aplink nekilnojamojo turto objektą esančios infrastruktūros kokybę, teiktų platesnės apimties ir geresnės kokybės viešąsias paslaugas.

- tai, kad turto mokesčių pajamos Lietuvoje sudaro 0,3 procento bendrojo vidaus produkto (toliau – BVP), o ES valstybėse vidutiniškai sudaro 1,2 procento BVP, EBPO valstybėse – 1 procentą BVP. Ribotas mokesčių pajamų iš turto mokesčių dydis riboja savivaldos finansinį savarankiškumą, kas lemia ribotas galimybes savivaldai finansuoti savo infrastruktūros plėtrą ir modernizavimą bei gerinti teikiamas viešąsias paslaugas. Taigi, nors Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto mokesčio įstatymas (toliau – NTMĮ) pastaraisiais metais buvo kelis kartus keistas vis plečiant šio mokesčio bazę (t. y. mažinant fiziniams asmenims priklausančio nekomercinei veiklai naudojamo nekilnojamojo turto mokesstinę vertę, iki kurios turtas neapmokestinamas), vis dar yra galimybių plėsti nekilnojamojo turto apmokestinimą, o kartu peržiūrėti nekilnojamojo turto mokesčio lengvatas, siekiant sustiprinti savivaldos finansinį savarankiškumą ir didinti jų fiskalinį pajėgumą.

- Europos Tarybos 2019 m. rekomendacijas² plėsti mokesčių bazę pereinant prie šaltinių, kurių apmokestinimas mažiau kenkia ekonomikos augimui, Tarptautinio valiutos fondo rekomendacijas³ plėsti nekilnojamojo turto mokesčio kaip vieno iš stabilias pajamas užtikrinančio, ekonomikos svyravimams atsparaus ir ekonomikos augimui draugiško mokesčio bazę, EBPO 2020 m. Lietuvos ekonomikos

² Tarybos rekomendacija dėl 2019 m. Lietuvos nacionalinės reformų programos su Tarybos nuomone dėl 2019 m. Lietuvos stabilumo programos: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019DC0515&from=EN>.

³ Republic of Lithuania: 2021 Article IV Consultation-Press Release; Staff Report; and Statement by the Executive Director for the Republic of Lithuania: <https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2021/08/30/Republic-of-Lithuania-2021-Article-IV-Consultation-Press-Release-Staff-Report-and-Statement-464874>.

apžvalgoje⁴ esantį siūlymą, siekiant Lietuvos regioninės politikos plėtros, padidinti savivaldybių pajamas, įskaitant pajamas iš turto apmokestinimo. Nekilnojamojo turto apmokestinimas dažniausiai vertinamas kaip tvaraus ir įtraukaus ekonomikos augimo priemonė. Paminėtini tokie nekilnojamojo turto mokesčių privalumai:

- palankesni ekonomikos augimui;
- tvarus mokesčių pajamų šaltinis;
- prisideda prie turto nelygybės mažinimo;
- gali įgyvendinti aplinkosauginius tikslus;
- didina nekilnojamojo turto naudojimo efektyvumą;
- galima teigiama įtaka būsto kainų stabilumui ir būsto įperkamumui.

- tai, kad NTMI projektas susijęs su Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano „Naujos kartos Lietuva“, priimto 2021 m. liepos 28 d. Tarybos įgyvendinimo sprendimu dėl Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano patvirtinimo, įgyvendinimu, nes jame, be priemonių teisingesnei ir ekonomikos augimui palankesnei mokesčių sistemai pasiekti, numatomi ir atitinkami Lietuvos įsipareigojimai priimant sprendimus dėl ekonomikos augimo nestabdantių šaltinių apmokestinimo plėtros.

NTMI projekto tikslai ir uždaviniai:

- didinti savivaldybių finansinį savarankiškumą, suteikiant daugiau teisių taikant mokesčių lengvatas ir nustatant tarifus: įstatymo lygmeniu reglamentuoti mokesčio lengvatas tik tada, kai jų taikymas yra pagrįstas tarptautine praktika ar atitinkamais valstybės prioritetais, ar teisės aktais nustatytais turto naudojimo ribojimais, o kitais atvejais teisę spręsti dėl lengvatų taikymo perkelti į savivaldybių lygmenį, taip pat nustatyti, kad nekilnojamojo turto mokestis visa apimtimi būtų įskaitomas į savivaldybių biudžetus;

- keisti esamą nekilnojamojo turto mokesčio lengvatos, taikomos fizinių asmenų nekomercinei veiklai naudojamam turtui, modelį: atsisakyti suminio turimo turto mokesčių verčių apmokestinimo, nustatant lengvatinį apmokestinimą, taikomą tik vienam gyvenamajam būstui (vienam objektui), kuriame fizinis asmuo deklaruoja savo gyvenamąją vietą, o kitas fizinių asmenų nekomercinei veiklai naudojamas nekilnojamas turtas būtų apmokestinamas pagal savivaldybių nustatytus tarifus, laikantis NTMI nustatytų ribų;

- netaikyti nekilnojamojo turto mokesčio lengvatų apleistam ar neprižiūrimam nekilnojamam turtui, į nekilnojamojo turto mokesčio objektą įtraukti faktiškai nebaigtą statybą, jei nuo leidimo statybai išdavimo praėjo 10 metų arba 5 metus netikslinami duomenys Nekilnojamojo turto registre;

- skatinti savanorišką mokesčių mokėjimą, supaprastinant mokesčių prievolių įvykdymo procedūras: nustatyti, kad mokesčių administratorius parengia nekilnojamojo turto mokesčio deklaracijas mokesčio mokėtojams (fiziniams asmenims);

- siekti, kad mokesčio bazė (nekilnojamojo turto mokestinė vertė) taptų artimesnė rinkos kainai: dažniau atlikti nekilnojamojo turto vertinimą mokestinei vertei nustatyti – ne rečiau kaip kas 3 metus.

Įgyvendinus NTMI projekto tikslus ir uždavinius, bus prisidedama prie mokesčių struktūros gerinimo labiau išnaudojant šaltinių, laikomų mažiau žalingais ekonomikos augimui, apmokestinimo potencialą.

2. Įstatymų projektų iniciatoriai ir rengėjai

Įstatymų projektų iniciatorė – Lietuvos Respublikos finansų ministerija.

Įstatymų projektus, išskyrus NTMI projektą, parengė Finansų ministerijos Finansų politikos departamento (direktorius Irmantas Mikulėnas, tel. 219 9342) Fiskalinės priežiūros skyriaus vedėja Eglė Radzevičienė (tel. 219 9361, el. p. egle.radzeviciene@finmin.lt).

⁴ OECD Economic Surveys: Lithuania© OECD 2020: <https://www.oecd.org/economy/surveys/lithuania-2020-OECD-economic-survey-overview.pdf>.

NTMĮ projektą parengė Finansų ministerijos Mokesčių politikos departamento (direktorė Jūratė Laurikėnaitė, tel. 239 0151) Tiesioginių mokesčių ir tarptautinio apmokestinimo skyriaus (vedėjas Evaldas Putrimas, tel. 219 4476) vyriausioji specialistė Rasa Totoraitė, tel. 239 0069, el. p. rasa.totoraitė@finmin.lt.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymų projektuose aptarti teisiniai santykiai

Konstituciniame įstatyme nustatytos valdžios sektoriui priskiriamų biudžetų taisyklės, t. y. fiskalinės drausmės – biudžetų sudarymo – taisyklės, taikomos savivaldybėms:

Konstitucinio įstatymo 4 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad kiekvienos savivaldybės, kurios asignavimai **neviršija** 0,3 procento praėjusių metų BVP, biudžetas turi būti nominaliai subalansuotas, tai yra asignavimai turi neviršyti pajamų. Savivaldybės biudžeto balansas (pajamų ir asignavimų skirtumas) vertinamas pinigų srautų principu. Tais metais, kai produkcijos atotrūkis nuo potencialo yra neigiamas, šių savivaldybių biudžetai gali būti deficitiniai – asignavimai gali viršyti pajamas. Tokiu atveju savivaldybės asignavimai gali viršyti pajamas ne daugiau kaip 1,5 procento, o tokį susidariusį biudžeto deficitą savivaldybė gali finansuoti skolintomis lėšomis. Ši taisyklė 2022 metais taikoma 56 mažosioms savivaldybėms (visoms savivaldybėms, išskyrus Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių miestų savivaldybes).

Konstitucinio įstatymo 4 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad kiekvienos savivaldybės, kurios asignavimai **viršija** 0,3 procento praėjusių metų BVP, biudžetas, sprendžiant pagal jo struktūrinį balanso rodiklį, apskaičiuotą kaupiamuoju principu, turi būti perteklinis arba subalansuotas. Tais metais, kai produkcijos atotrūkis nuo potencialo yra teigiamas, savivaldybės asignavimai turi būti mažesni negu pajamos tos savivaldybės biudžeto ciklinės dalies dydžiu. Ir atvirkščiai, tais metais, kai produkcijos atotrūkis nuo potencialo yra neigiamas, savivaldybės asignavimai gali būti didesni negu pajamos tos savivaldybės biudžeto ciklinės dalies dydžiu. Tokiu atveju susidariusį biudžeto deficitą savivaldybė gali finansuoti skolintomis lėšomis. Ši taisyklė 2022 metais taikoma 4 didžiosioms savivaldybėms – Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių miestų.

Konstituciniame įstatyme nėra numatyta savivaldybėms taikomų fiskalinės drausmės – biudžetų sudarymo – taisyklių lankstumo sąlygų, pagal kurias savivaldybės turėtų galimybę planuoti didesnius biudžetų asignavimus, negu planuoja gauti pajamų (išskyrus metus, kai produkcijos atotrūkis nuo potencialo yra neigiamas), ir vykdyti tokius suplanuotus biudžetus.

Savivaldybių skolos, garantijų limitai kasmet iš naujo nustatomi tų metų Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatyme.

Konstitucinio įstatymo 4 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad mažųjų savivaldybių asignavimai ir pajamos vertinami pinigų srautų principu. Tai reiškia, kad trumpalaikiai savivaldybių įsiskolinimai (jų pokytis per metus) nėra įvertinami pagal Konstituciniame įstatyme nustatytas fiskalinės drausmės – biudžetų sudarymo – taisykles. Siekiant sumažinti trumpalaikių įsiskolinimų galimo neigiamo poveikio savivaldybių finansų tvarumui riziką, tam tikrų metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatyme numatoma atskira nuostata, įpareigojanti savivaldybes per biudžetinius metus nepadidinti trumpalaikio įsiskolinimo. Tačiau Konstitucinio įstatymo 4 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad didžiųjų savivaldybių asignavimai ir pajamos (atitinkamai ir balansas) vertinami kaupiamuoju principu. Šiuo principu vertinant savivaldybės biudžeto balansą ir jo atitiktį Konstitucinio įstatymo 4 straipsnio 2 dalyje nustatytai biudžeto sudarymo taisyklei, į vertinimą patenka ir trumpalaikių įsipareigojimų pokytis per metus.

Konstituciniame įstatyme nėra numatytos prievolės savivaldybei pašalinti skolos limito pažeidimą ar fiskalinės drausmės – biudžeto sudarymo – taisyklės nesilaikymą, jeigu toks pažeidimas ar nesilaikymas įvyktų.

Lietuvos Respublikos biudžeto sandaros įstatymo 21 straipsnio 3 dalyje numatyta galimybė savivaldybėms, tikrinant savo biudžeto atitiktį Konstitucinio įstatymo 4 straipsnio 2 arba 4 dalyje nustatytai fiskalinės drausmės – biudžeto sudarymo – taisyklei, padidinti biudžeto pajamas nepanaudota

praėjusių metų pajamų dalimi. Šią nepanaudotą pajamų dalį savivaldybės gali panaudoti trumpalaikiams įsipareigojimams padengti, o jų nesant, panaudoti kitoms savo biudžeto reikmėms.

Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės įstatymo 8 straipsnio 7 dalyje nustatyta, kokias ataskaitas Valstybės kontrolė, atlikdama Konstituciniame įstatyme nustatytas Biudžeto kontrolės institucijos funkcijas, teikia Seimui. Tačiau nenumatyta, kad biudžeto politikos kontrolės institucija teiktų Seimui ataskaitą dėl to, kaip savivaldybės laikosi Konstituciniame įstatyme nustatytų savivaldybių biudžetams taikomų fiskalinės drausmės taisyklių. *De facto* Biudžeto kontrolės institucija tokią ataskaitą rengia ir ją viešai skelbia.

Pagal NTMĮ (6 ir 7 straipsniai) nustatytą fizinių asmenų nekomercinei veiklai naudojamam nekilnojamajam turtui taikomą mokesčio lengvatos modelį fiziniams asmenims nuosavybės teise priklausančiam ar jų įsigyjamam turtui (gyvenamosios, sodų, garažų, fermų, šiltnamių, ūkio, pagalbinių ūkio, mokslo, religinės, poilsio paskirties statinių (patalpų), žuvininkystės statinių ir inžinerinių statinių) taikomas progresinis apmokestinimas priklausomai nuo turto mokesstinės vertės:

- bendra tokio nekilnojamojo turto vertė iki 150 000 eurų neapmokestinama;
- nekilnojamojo turto vertės daliai, viršijančios 150 000 eurų, tačiau neviršijančios 300 000 eurų, taikomas 0,5 procento mokesčio tarifas;
- nekilnojamojo turto vertės daliai, viršijančios 300 000 eurų, tačiau neviršijančios 500 000 eurų, taikomas 1 procento mokesčio tarifas;
- nekilnojamojo turto vertės daliai, viršijančios 500 000 eurų, taikomas 2 procentų mokesčio tarifas.

Asmenų, turinčių tris ir daugiau vaikų ar neįgalų vaiką, bendra tokio nekilnojamojo turto vertė iki 200 000 eurų neapmokestinama, o mokesstinės vertės daliai, viršijančios:

- 1) 200 000 eurų, tačiau neviršijančios 390 000 eurų, taikomas 0,5 procento mokesčio tarifas;
- 2) 390 000 eurų, tačiau neviršijančios 650 000 eurų, taikomas 1 procento mokesčio tarifas;
- 3) 650 000 eurų, taikomas 2 procentų mokesčio tarifas.

Jeigu nekilnojamas turtas priklauso keliems bendraturčiams, pavyzdžiui, sutuoktiniams, neapmokestinamosios vertės taikomos kiekvienam bendraturčiui atskirai. Taikant esamą šios mokesčio lengvatos modelį, fizinių asmenų, deklaravusių mokėtiną mokestį už 2021 metų mokestinį laikotarpį, skaičius siekia 28,7 tūkst., o sumokėta mokesčio suma 2021 metais sudarė 9,6 mln. eurų.

Visas kitas fizinių ir juridinių asmenų nekilnojamas turtas pagal NTMĮ 6 straipsnį apmokestinamas nuo 0,5 procento iki 3 procentų mokesčio tarifu, konkrečius tarifus pagal šiame straipsnyje esančius kriterijus nustato savivaldybių tarybos.

Pagal NTMĮ 14 straipsnį mokestis už komercinei veiklai naudojamą ir juridinių asmenų visą nekilnojamąjį turtą įskaitomas į savivaldybės, kurios teritorijoje yra nekilnojamas turtas, biudžetą, tačiau dalis nekilnojamojo turto mokesčio (mokestis už fiziniams asmenims priklausančią nekomercinei veiklai naudojamą nekilnojamąjį turtą) įskaitoma į valstybės biudžetą.

Pagal NTMĮ 7 straipsnio 5 dalį savivaldybių tarybos turi teisę savo biudžeto sąskaita sumažinti mokestį arba visai nuo jo atleisti, tačiau kartu šiame straipsnyje numatytos išimties – mokesčio lengvatos fiziniams (7 atskiros lengvatos) ir juridiniams asmenims (19 atskirų lengvatų), dėl kurių taikymo ar netaikymo savivaldybės neturi įgaliojimų spręsti. Pagal NTMĮ nuostatas savivaldybių tarybos šiuo metu neturi teisės atidėti šio mokesčio sumokėjimo terminų.

NTMĮ 7 straipsnyje nustatytos mokesčio lengvatos taikomos ir tuo atveju, jei nekilnojamas turtas yra apleistas ar neprižiūrimas.

NTMĮ 2 straipsnio 1 dalyje apibrėžta apleisto ar neprižiūrimo nekilnojamojo turto sąvoka, kad tai yra nekilnojamas turtas, kurio būklė kelia pavojų jame ar arti jo gyvenančių, dirbančių ar kitais tikslais būnančių žmonių sveikatai, gyvybei ar aplinkai ir kuris per viešojo administravimo subjekto, vykdančio statinių naudojimo priežiūrą, nustatytą terminą nebuvo suremontuotas, rekonstruotas ar nugriautas, ir kuris yra įtrauktas į apleisto ar neprižiūrimo nekilnojamojo turto sąrašą. Papildomai NTMĮ 2 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad kriterijus, kuriais remiantis nekilnojamas turtas įtraukiamas į apleisto ar

neprižiūravimo nekilnojamojo turto sąrašą, nustato Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota institucija. Šiuo metu toks teisės aktas nėra priimtas.

NTMĮ 4 straipsnyje nustatyta, kad mokesčio objektas yra nekilnojamasis turtas, esantis Lietuvos Respublikoje, išskyrus faktiškai nenaudojamą nekilnojamąjį turtą, kurio statyba neužbaigta Lietuvos Respublikos statybos įstatymo nustatyta tvarka, t. y. jeigu toks turtas yra naudojamas, jis patenka į mokesčio objektą.

Pagal NTMĮ 12 straipsnį mokesčių apskaičiuoja ir deklaruoja pats mokesčio mokėtojas, įskaitant fizinius asmenis.

Pagal NTMĮ 9 straipsnio 3 dalį nekilnojamojo turto vertinimas atliekamas Vyriausybės nustatyta tvarka ne rečiau kaip kas 5 metus.

Pagal NTMĮ 3 straipsnio 3 dalį nekilnojamojo turto mokesčių už juridiniam asmeniui neterminuotai ar ilgesniam kaip vieno mėnesio laikotarpiui perduotą naudotis nekilnojamąjį turtą (arba jo dalį), nuosavybės teise priklausantį fiziniam asmeniui (asmenims) arba jo (jų) įsigyjama, tuo laikotarpiu moka šis juridinis asmuo.

Pagal NTMĮ 7 straipsnio 2 dalies 3 punktą neapmokestinamas laisvųjų ekonominių zonų įmonių nekilnojamasis turtas.

Pagal NTMĮ 4 straipsnyje pateikiamą mokesčio objekto apibrėžtį šiuo metu į jį nepatenka Lietuvos Respublikos kontinentiniame šelfe ir išskirtinėje ekonominėje zonoje Baltijos jūroje esantis (atsirandantis) nekilnojamasis turtas.

4. Siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Konstitucinio įstatymo projekte siūloma nustatyti savivaldybėms taikomų fiskalinės drausmės – biudžeto sudarymo – taisyklių lankstumo sąlygą (taisyklę), susijusią su asignavimais, skirtais ES ir kitos tarptautinės finansinės paramos lėšoms bendrai finansuoti. Tai yra, vertinant savivaldybių biudžetų atitiktį Konstituciniame įstatyme nustatytoms fiskalinės drausmės – biudžeto sudarymo – taisyklėms, iš savivaldybių asignavimų būtų eliminuojami asignavimai bendrajam finansavimui, išskyrus valstybės biudžeto dotacijas savivaldybių biudžetams, skirtas ES ir kitos tarptautinės finansinės paramos lėšoms bendrai finansuoti. Lankstumo sąlyga praplėstų galimybes savivaldybėms įgyvendinti investicijų ir kitus projektus skolintomis lėšomis, tačiau nekeltų rizikos savivaldybių, kartu ir viso valdžios sektoriaus, finansų tvarumui dėl prognozuojamos lėšų, reikalingų bendrajam finansavimui užtikrinti, apimtį. Tokia lankstumo sąlyga nesukeltų papildomos administracinės naštos nei centrinės, nei vietos valdžios institucijoms, nes jau egzistuoja ES ir kitos tarptautinės finansinės paramos administravimo sistema.

Tokiam fiskalinės drausmės – biudžeto sudarymo – taisyklių, nustatytų Konstitucinio įstatymo 4 straipsnio 2 ir 4 dalyse, lankstumui sudaryti Konstitucinio įstatymo projekte siūloma papildyti 4 straipsnį 5 dalimi, numatant galimybę iš savivaldybės asignavimų atimti asignavimus ES ir kitos tarptautinės finansinės paramos lėšoms bendrai finansuoti, išskyrus valstybės biudžeto dotacijas savivaldybių biudžetams, skirtas ES ir kitos tarptautinės finansinės paramos lėšoms bendrai finansuoti.

Papildant Konstitucinio įstatymo 4 straipsnį 6 ir 7 dalimis, Konstitucinio įstatymo projekte siūloma nustatyti savivaldybių skolos ir garantijų limitus, nekeičiant limitų skaitinių verčių, šiuo metu nustatytų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatyme. Nustačius limitus Konstituciniame įstatyme, būtų atsižvelgta į EBPO rekomendaciją sudaryti mažiau kintančią reguliacinę aplinką savivaldybėms, kad jos, žinodamos jų finansus ribojančias sąlygas ir rodiklius, galėtų ilgesniam laikotarpiui planuoti savo finansus. Atitinkamai Biudžeto sandaros įstatymo projekte siūloma pripažinti netekusiu galios Biudžeto sandaros įstatymo 18 straipsnio 2 dalies 7 punktą, kuriame nustatyta, kad tam tikrų metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo projekte nustatomi savivaldybių skolos, skolinimosi ir garantijų limitai.

Papildant Konstitucinio įstatymo 4 straipsnį 8 ir 9 dalimis, Konstitucinio įstatymo projekte siūloma numatyti įpareigojimą savivaldybėms pašalinti skolos limitų pažeidimą ar fiskalinės drausmės – biudžeto sudarymo – taisyklės, susijusios su savivaldybės biudžeto balansu, nesilaikymą, jeigu toks pažeidimas ar nesilaikymas įvyktų. Taip pat siūloma numatyti lankstumo sąlygos taikymo apribojimą,

pagal kurį savivaldybei tol nebūtų taikoma biudžeto sudarymo taisyklės lankstumo sąlyga, nustatyta Konstitucinio įstatymo 4 straipsnio 5 dalyje, kol savivaldybė viršija skolos limitą ir (arba) nepašalina fiskalinės drausmės – biudžeto sudarymo – taisyklės, susijusios su savivaldybės biudžeto balansu, nesilaikymo.

Siekiant suvienodinti didžiųjų ir mažųjų savivaldybių pajamų ir asignavimų vertinimo principą, nustatoma, kad, tikrinant bet kurios savivaldybės biudžeto rodiklių atitiktį Konstitucinio įstatymo 4 straipsnyje nustatytoms fiskalinės drausmės – biudžeto sudarymo – taisyklėms, savivaldybės (nepriklausomai nuo jos dydžio) pajamos ir asignavimai vertinami kaupiamuoju principu. Toks suvienodinimas sudarytų galimybes į fiskalinės drausmės vertinimą įtraukti trumpalaikių įsipareigojimų pokyčio poveikį mažųjų savivaldybių biudžetams. Pakeičiant Konstitucinio įstatymo 4 straipsnio 4 dalį, Konstitucinio įstatymo projekte siūloma numatyti, kad mažųjų savivaldybių pajamos ir asignavimai būtų vertinami kaupiamuoju principu, t. y. trumpalaikių įsipareigojimų pokytis per metus yra pagrindinis savivaldybės balanso, apskaičiuoto pinigų srautų principu ir kaupiamuoju (įsipareigojimų) principu, skirtumo veiksnys. Vertinant kaupiamuoju principu, trumpalaikių įsipareigojimų padidėjimas per metus blogina savivaldybės balansą, o sumažėjimas jį gerina. Tokiu atveju būtų galima atsisakyti trumpalaikių įsipareigojimų pokyčio per metus reglamentavimo tam tikrų metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatyme.

Siūloma atsisakyti Biudžeto sandaros įstatymo 21 straipsnio 3 dalies nuostatų, pagal kurias savivaldybės, tikrinamos savo biudžetų atitiktį Konstitucinio įstatymo 4 straipsnio 2 arba 4 dalyje nustatytai fiskalinės drausmės – biudžeto sudarymo – taisyklei, gali padidinti savo biudžetų pajamas nepanaudota praėjusių metų pajamų dalimi, šią nepanaudotą pajamų dalį panaudoti trumpalaikiams įsipareigojimams padengti, o jų nesant, panaudoti kitoms savo biudžeto reikmėms. Siūlymas atsisakyti šių Biudžeto sandaros įstatymo 21 straipsnio 3 dalies nuostatų grindžiamas tuo, kad šiuo metu Biudžeto sandaros įstatyme savivaldybėms nustatyta galimybė praėjusių metų nepanaudota pajamų dalimi koreguoti einamųjų metų pajamas dubliuotą su Konstituciniame įstatyme numatoma įteisinti nauja fiskalinės drausmės – biudžeto sudarymo – taisyklių lankstumo sąlyga, susijusia su bendrojo finansavimo lėšų asignavimais, dubliavimąsi vertinant pagal sąlygų kokybinį poveikį savivaldybės balanso rodikliui. Taip pat siekiama atsižvelgti į Biudžeto kontrolės institucijos pastebėjimus dėl galimai Konstitucinio įstatymo nuostatų, neatitinkančių savivaldybių biudžetams taikomų fiskalinės drausmės taisyklių išimčių, nustatytų žemesnio lygio teisės aktuose.

Taip pat siūloma papildyti Valstybės kontrolės įstatymo 8 straipsnio 7 dalyje numatytą Biudžeto kontrolės institucijos Seimui teikiamų ataskaitų sąrašą nauja ataskaita. Naujojoje ataskaitoje būtų pateikiamas savivaldybių biudžetų atitikties Konstitucinio įstatymo 4 straipsnio 2 ir 4–7 dalyse nustatytoms biudžetų taisyklėms ir neatitikties šioms taisyklėms ištaisymo vertinimas (toliau – atitikties taisyklėms vertinimas). Atitikties taisyklėms vertinimas būtinas savivaldybių fiskalinės sistemos, numatomos Konstitucinio įstatymo projekte, elementas, sudarysiantis Seimui galimybę gauti nepriklausomo vertintojo – Biudžeto kontrolės institucijos – nuomonę apie tai, kaip savivaldybės įgyvendina Konstituciniame įstatyme numatytas fiskalinės drausmės taisykles.

Šioje aiškinamojo rašto dalyje nurodyti Konstitucinio įstatymo pakeitimai lemia Biudžeto sandaros įstatymo ir Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo techninių pakeitimų poreikį.

NTMĮ projekte siūloma pakeisti nekilnojamojo turto mokesčio lengvatos modelį, šiuo metu taikomą fizinių asmenų nekomercinei veiklai naudojamam nekilnojamajam turtui, – atsisakyti bendro neapmokestinamojo dydžio turimų atitinkamos paskirties nekilnojamojo turto objektų mokesčių verčių sumai taikymo ir nustatyti lengvatinių apmokestinimą vienam nekilnojamojo turto objektui – pagrindiniam gyvenamajam būstui, kurį NTMĮ projekto 2 straipsnyje siūloma apibrėžti kaip vieną gyvenamosios ar sodų paskirties statinį (patalpas), kuris yra fizinio asmens gyvenamoji vieta, deklaruota teisės aktų nustatyta tvarka kalendorinio mėnesio paskutinę dieną, ir jo priklausiniai – pagalbinio ūkio paskirties pastatai, kurie susiję su pagrindiniu statiniu (patalpomis)⁵. Jeigu deklaruota gyvenamoji vieta

⁵ Priklausiniais būtų laikomi negyvenamieji pastatai, kurie statybos techninio reglamento STR 1.01.03:2017 „Statinių klasifikavimas“, patvirtinto Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2016 m. spalio 27 d. įsakymu Nr. D1-713 „Dėl statybos

kalendoriniais metais keistūsi, būtų atsižvelgiama į kalendorinio mėnesio paskutinę dieną deklaruotą gyvenamąją vietą. Jeigu pagrindinis gyvenamasis būstas turėtų priklausinių, jie būtų pridedami prie šio būsto mokestinės vertės ir apmokestinami pagal pagrindiniam gyvenamajam būstui taikomas taisykles.

NTMĮ projekte siūloma, kad fizinio asmens pagrindinis gyvenamasis būstas (jo mokestinė vertė) būtų apmokestinamas taikant progresinį apmokestinimą:

1) dalis, neviršijanti savivaldybės, kurioje yra nekilnojamas turtas, nekilnojamojo turto verčių medianos, taikant 0,03 procento mokesčio tarifą;

2) dalis, neviršijanti savivaldybės, kurioje yra nekilnojamas turtas, nekilnojamojo turto dviejų verčių medianos, taikant 0,06 procento mokesčio tarifą;

3) dalis, viršijanti savivaldybės, kurioje yra nekilnojamas turtas, nekilnojamojo turto dviejų verčių medianą, taikant 0,1 procento mokesčio tarifą.

Jeigu šis nekilnojamas turtas priklausytų keliems bendraturčiams, savivaldybės medianos vertė, apskaičiuojant mokestį kiekvienam iš bendraturčių, turėtų būti dalijama proporcingai to savininko turimai nekilnojamojo turto nuosavybės daliai, t. y. medianai, kuri vertinama nustatant nekilnojamojo turto mokesčio bazę, būtų taikoma objektams (ne mokesčių mokėtojams).

NTMĮ siūloma apibrėžti savivaldybės nekilnojamojo turto verčių medianą kaip vidurinę gyvenamosios paskirties objekto tam tikroje savivaldybėje nekilnojamojo turto vertę, kuri nustatoma visas unikalių gyvenamosios paskirties objektų vertes toje savivaldybėje išrikiavus nuo mažiausios iki didžiausios. NTMĮ siūloma Vyriausybei suteikti teisę nustatyti konkrečių savivaldybių nekilnojamojo turto verčių medianas, kurios būtų peržiūrimos kartu su nekilnojamojo turto masinio vertinimo rezultatais.

Kitą, nei pagrindinis gyvenamasis būstas, fizinių asmenų nekomercinei veiklai naudojamą nekilnojamąjį turtą (gyvenamosios, sodų, garažų, fermų, šiltnamių, ūkio, pagalbinio ūkio, mokslo, religinės, poilsio paskirties statinių (patalpų), žuvininkystės statinių ir inžinerinių statinių), kuriam šiuo metu taikomas progresinis apmokestinimas) siūloma apmokestinti nuo 0,1 iki 1 procento mokesčio tarifu, o tais atvejais, kai toks turtas būtų naudojamas ūkinei komercinei veiklai (perduotas kitas asmeniui ar paties savininko), siūloma jį apmokestinti nuo 0,1 iki 3 procento mokesčio tarifu (siekiant priartinti apmokestinimą prie komercinės paskirties nekilnojamojo turto apmokestinimo). Konkrečius tarifus pagal NTMĮ esančius kriterijus būtų suteikta teisė nustatyti savivaldybių taryboms. Likusiam nekilnojamajam turtui, t. y. fizinių asmenų komercinės paskirties ir visam juridinių asmenų nekilnojamajam turtui išliktų galiojanti tvarka – būtų taikomos esamos mokesčio tarifų ribos nuo 0,5 procento iki 3 procentų nekilnojamojo turto mokestinės vertės.

NTMĮ projekte siūloma praplėsti kriterijų, kuriais remdamosi savivaldybių tarybos gali diferencijuoti mokesčio tarifus, sąrašą: prie kriterijų priskirti nekilnojamojo turto mokestinę vertę, siekiant savivaldybių taryboms suteikti galimybę nustatyti progresinius mokesčio tarifus, taip pat prie kriterijų priskirti pastatų energinio naudingumo įvertinimą, siekiant prisidėti prie nacionaliniu ir tarptautiniu mastu keliamų energetikos ir klimato kaitos valdymo politikos tikslų įgyvendinimo.

Siekiant didinti savivaldybių finansinį savarankiškumą, siūloma įstatymo lygmeniu reglamentuoti mokesčio lengvatas tik tais atvejais, kai jų taikymas yra pagrįstas tarptautine praktika, atitinkamais valstybės prioritetais ar teisės aktais nustatytais turto naudojimo ribojimais, ir perduoti teisę savivaldybėms spręsti dėl šių lengvatų tolesnio taikymo:

- švietimo įstaigų nekilnojamajam turtui, turtui, fizinio asmens naudojamam švietimo darbui;
- socialines paslaugas teikiančių įstaigų nekilnojamajam turtui, turtui, fizinio asmens naudojamam socialinei globai ir socialinei priežiūrai, nekilnojamajam turtui, naudojamam teikiant tik sveikatos priežiūros paslaugas;
- žemės ūkio veikloje naudojamam nekilnojamajam turtui, kartu paliekant lengvatą kooperatinėms bendrovėms – lengvata būtų orientuota į kooperacijos žemės ūkio sektoriuje skatinimą.

techninio reglamento STR 1.01.03:2017 „Statinių klasifikavimas“ patvirtinimo“, 7.17 papunktyje apibrėžti kaip pagalbinio ūkio paskirties pastatai – sodybu ūkio pastatai, pagalbinio ūkio pastatai (tvartai, daržinės, sandėliai, garažai, vasaros virtuvės, dirbtuvės, pirtys, kietojo kuro sandėliai (malkinės) ir panašiai), kurie tarnauja pagrindiniam daiktui.

Kooperacija užtikrina geresnes derybines galias ūkininkams, skatina ūkininkus diversifikuoti (plėsti) veiklą, dėl šios priežasties didėja konkurencija žemės ūkio žaliavų perdirbėjams ir produkcijos pardavėjams. Be to, tai atitiktų Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatas, kuriomis siekiama skatinti žemės ir maisto ūkio pridėtinės vertės ir konkurencingumo didinimo iniciatyvą dėl modernių bendradarbiavimo formų, įskaitant kooperaciją.

Pažymėtina, kad savivaldybės, siekdamos užtikrinti saugią, tvarkingą aplinką gyventojams, susiduria su atvejais, kai apleistų statinių savininkai jų netvarko, o dar papildomai tokiam nekilnojamajam turtui taikomos NTMI 7 straipsnyje nustatytos mokesčio lengvatos, kurios neskatina tvarkyti tokių pastatų. Todėl NTMI projekte siūloma nekilnojamojo turto mokesčio lengvatų netaikyti apleistam ar neprižiūrimam nekilnojamajam turtui.

NTMI 2 straipsnio 1 dalyje siūloma patikslinti apleisto ar neprižiūrimo nekilnojamojo turto sąvoką, kad apleistas ir neprižiūrimas nekilnojamasis turtas yra toks turtas, kurio savininkas ar naudotojas nevykdo Statybos įstatyme nustatytų statinių naudotojų pareigų, susijusių su statinių priežiūra. Kartu siūloma atsakyti kaip perteklinės nuostatos, kad kriterijus, kuriais remiantis nekilnojamasis turtas įtraukiamas į apleisto ar neprižiūrimo nekilnojamojo turto sąrašą, nustato Vyriausybė ar jos įgaliota institucija.

NTMI 4 straipsnyje siūloma išplėsti nekilnojamojo turto mokesčio objektą – apmokestinti faktiškai nebaigtą statybą, jei nuo leidimo statybai išdavimo praėjo 10 metų arba 5 metus netikslinami duomenys Nekilnojamojo turto registre, kaip tai nustatyta Statybos įstatymo 39 straipsnio 3 dalyje, siekiant savivaldybėms suteikti papildomų svirtų, mažinant ilgalaikes dešimtmečiais nepabaigiamas statybas.

Atsižvelgiant į tai, kad nekilnojamojo turto mokestis savo esme yra savivaldybių mokestis, siekiant išlaikyti sistemiskumą ir toliau didinti savivaldybių finansinį savarankiškumą, NTMI 14 straipsnyje siūloma nustatyti, kad visos pajamos iš šio mokesčio būtų įskaitomos į savivaldybių biudžetus pagal nekilnojamojo turto buvimo vietą.

NTMI projekte siūloma nustatyti, kad mokestį už visą fizinių asmenų nekilnojamąjį turtą apskaičiuoja ir mokesčio mokėtojams deklaracijas pateikia mokesčių administratorius. Įgyvendinus tokį siūlymą, būtų supaprastinta mokesstinės prievolės įvykdymo procedūra, sumažėtų fiziniams asmenims tenkanti administracinė našta (nebebūtų prievolės apskaičiuoti mokesčio), kas taip pat prisidėtų prie savanoriško mokesčių mokėjimo skatinimo.

NTMI projekte siūloma nustatyti, kad mokesčių administratorius deklaracijas mokesčio mokėtojams fiziniams asmenims turėtų pateikti iki kito mokesčio laikotarpio kovo 1 dienos, mokestis turėtų būti sumokamas iki kovo 15 dienos. Siekiant, kad mokesčių administratorius galėtų tinkamai suformuoti deklaracijas mokesčio mokėtojams fiziniams asmenims, NTMI projekte siūloma atsakyti NTMI 12 straipsnio 2 dalies nuostatos, kad mokestį už bendrosios jungtinės nuosavybės teise priklausantį nekilnojamąjį turtą apskaičiuoti, deklaruoti ir sumokėti gali vienas iš bendraturčių. Pagal Nekilnojamojo turto registro duomenis mokesčių administratorius apskaičiuotų nekilnojamojo turto mokestį ir deklaracijas pateiktų nekilnojamojo turto bendraturčiams atskirai, taigi kiekvienas bendraturtis mokestį mokėtų tik už savo nekilnojamojo turto dalį pagal Nekilnojamojo turto registro duomenis. Juridiniams asmenims mokesčio mokėjimo ir deklaravimo tvarka nesikeistų.

Siekiant stiprinti savivaldybių finansinį savarankiškumą, kartu įvertinant, kad siūlomas keisti nekilnojamojo turto mokesčio lengvatų nekomercinio naudojimo nekilnojamajam turtui modelis žymiai išplės mokesčių mokėtojų skaičių, NTMI projekte taip pat siūloma įtvirtinti naują priemonę – nustatyti nekilnojamojo turto mokesčio už fiziniams asmenims priklausantį nekilnojamąjį turtą mokėjimo termino atidėjimo institutą. Įvertinant, kad pagal Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymo 17 straipsnio 1 dalies 28 punktą gyventojų pajamų mokesčiu neapmokestinamos nekilnojamojo turto pardavimo ar kitokio perleidimo nuosavybėn pajamos, jeigu toks turtas įsigytas anksčiau negu prieš 10 metų iki jo pardavimo ar kitokio perleidimo nuosavybėn, taip pat atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 1.125 straipsnio 1 dalyje nustatytą ieškinio senaties terminą, NTMI projekte siūloma nustatyti teisę savivaldybių taryboms atidėti nekilnojamojo turto mokesčio už pagrindinį gyvenamąjį

būstą mokėjimo terminą ne ilgesniam kaip 10 metų laikotarpiui, o už kitą fizinių asmenų nekilnojamąjį turtą – ne ilgesniam kaip 5 metų laikotarpiui. Kai į savivaldybes su prašymu atidėti mokesčio už pagrindinį gyvenamąjį būstą sumokėjimo terminą kreiptųsi vyresnio amžiaus fiziniai asmenys (65 metų ir vyresni), savivaldybių tarybos turėtų teisę spręsti dėl mokėjimo termino atidėjimo (daugiausia 10 metų), t. y. tokį prašymą tenkintų, tačiau vertindamos konkrečios situacijos aplinkybes spęstų dėl termino atidėjimo. Tokį prašymą fizinis asmuo dėl to paties pagrindinio gyvenamojo būsto galėtų teikti ne vieną kartą, tačiau bendras atidėjimo laikotarpis negalėtų viršyti 10 metų.

Siekiant, kad mokesčio administravimo išlaidos neviršytų mokestinės prievolės dydžio, ir įvertinant galiojančias analogiškas nuostatas Lietuvos Respublikos žemės mokesčio įstatyme, siūloma NTMĮ 7 straipsnį papildyti nuostata, kad mokesčio nemoka fiziniai asmenys, kurių mokėtinas mokestis mokestiniu laikotarpiu už visą nekilnojamąjį turtą neviršija 2 eurų.

Siekiant, kad apskaičiuojant mokestį nekilnojamojo turto mokestinė vertė būtų kuo artimesnė vidutinei rinkos vertei, taip, iš vienos pusės, išvengiant didelių nekilnojamojo turto mokestinės vertės pokyčių, atlikus masinį nekilnojamojo turto vertinimą, iš kitos pusės, vis tiek išlaikant mokesčio bazės stabilumą mokesčių mokėtojams, siūloma dažniau atlikti nekilnojamojo turto vertinimą mokestinei vertei nustatyti – ne rečiau kaip kas 3 metus.

NTMĮ 3 straipsnio 3 dalyje nustatytas reguliavimas, kad nekilnojamojo turto mokestį už juridiniam asmeniui neterminuotai ar ilgesniam kaip vieno mėnesio laikotarpiui perduotą naudotis fiziniam asmeniui priklausantį nekilnojamąjį turtą moka juridinis asmuo, buvo aktualus siekiant apmokestinti juridinio asmens veiklai perduotą turtą, kai dalis fizinių asmenų nekilnojamojo turto (iš esmės naudojamo nekomercinei veiklai) buvo neapmokestinama. NTMĮ projektu keičiant fizinių asmenų nekomercinei veiklai naudojamo nekilnojamojo turto mokesčio lengvatos modelį, ši nuostata tampa nebeaktuali, todėl siūloma jos atsisakyti.

NTMĮ projekte siūloma patikslinti laisvųjų ekonominių zonų įmonėms taikomos mokesčio lengvatos formuluotę, nurodant, kad nekilnojamojo turto mokesčiu būtų neapmokestinamas laisvųjų ekonominių zonų įmonių nekilnojamasis turtas, esantis tik laisvojoje ekonominėje zonoje, kas savo esme atitiktų šios lengvatos tikslą ir užtikrintų teisinį aiškumą, sprendžiant kylančius praktinio taikymo klausimus.

NTMĮ projekte siūloma papildyti nekilnojamojo turto mokesčio objektą, įtraukiant nekilnojamąjį turtą, esantį ne tik Lietuvos Respublikos teritorijoje, bet ir kontinentiniame šelfe bei išskirtinėje ekonominėje zonoje Baltijos jūroje. Kartu atsižvelgiant į tai, kad jūrinėje teritorijoje esančių daiktų ir dėl jų sudaromų sandorių skaičius yra nepakankamas vertinimui reikalingai analizei atlikti, NTMĮ projekte siūloma jūrinėje teritorijoje esančius nekilnojamuosius daiktus vertinti atkuriamosios vertės (kaštų) metodu (apskaičiuojant fizinio nusidėvėjimo procentą), o ne lyginamosios vertės (pardavimo kainų analogų) metodu, kuris būtų taikomas, jeigu NTMĮ projekte nebūtų siūlomas toks pakeitimas.

Keičiant fiziniams asmenims priklausančio nekomercinei veiklai naudojamo nekilnojamojo turto lengvatos modelį, svarbu, kad mokesčių administratorius laiku turėtų visą informaciją, reikalingą mokesčiui apskaičiuoti ir deklaracijai pateikti. Todėl siūloma papildyti NTMĮ 11 straipsnį, kad savivaldybių tarybų sprendimai dėl mokesčio tarifų nustatymo, mokesčio sumažinimo, atleidimo nuo mokesčio ar mokesčio sumokėjimo terminų atidėjimo ir duomenys, reikalingi mokesčio tarifams taikyti, turėtų būti pateikiami centriniam mokesčių administratoriui Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos nustatytais būdais ir terminais.

Atsižvelgiant į tai, kad NTMĮ 10–12 straipsniuose nurodytos mokesčių administratoriaus funkcijos atliekamos centralizuotai, NTMĮ projekte siūlomi techniniai pakeitimai – išbraukti žodį „vietos“, nurodant mokesčių administratorių.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikia imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus Įstatymų projektus, neigiamų pasekmių nenumatoma. Išplečiant savivaldybių teises nustatyti mokesčio tarifus, bus atsisakyta dalies lengvatų reguliavimo įstatymu ir perduota teisė pačioms savivaldybėms spręsti dėl lengvatų taikymo (savivaldybės gali geriausiai įvertinti visas aplinkybes ir bendruomenių poreikius nustatydamos lengvatas), kas didins savivaldybių finansinį savarankiškumą. Visą nekilnojamojo turto mokestį įskaitant į savivaldybių biudžetus, padidės jų pajamos, kas prisidės prie galimybių savivaldai geriau finansuoti infrastruktūros plėtrą ir modernizavimą bei viešąsias gėrybes ir paslaugas, t. y. NTMĮ pakeitimai galėtų suteikti papildomų galimybių įgyvendinti savivaldybių prioritetus ir paskatinti norimas veiklos sritis savivaldybėje, skirti daugiau lėšų regionų infrastruktūrai gerinti, prisidėti prie regionų plėtros įgyvendinimo ir panašiai.

Nekomercinei veiklai naudojamo nekilnojamojo turto mokesčio lengvatos modelio keitimas prisidėtų ir prie būsto rinkos reguliavimo – būsto kainų burbulų prevencijos, nes, kaip teigia ir Tarptautinio valiutos fondo tyrėjai, platesnės apimties nekilnojamojo turto mokestis daro reikšmingą poveikį būsto kainų kintamumui: didėjantys mokesčiai mažina, o mažėjantys mokesčiai didina būsto kainų svyravimus.

Dažnesnis nekilnojamojo turto masinis vertinimas (kas 3 metus) padėtų išvengti didelių nekilnojamojo turto mokestinės vertės pokyčių, nekilnojamojo turto mokestinė vertė būtų artimesnė mokestinio laikotarpio nekilnojamojo turto vidutinei rinkos vertei, kas užtikrintų teisingesnį mokesčio apskaičiavimą, bet kartu vis tiek leistų išlaikyti pakankamą mokesčio bazės stabilumą.

Priėmus NTMĮ projektą, fiziniams asmenims bus supaprastintas ir palengvintas mokestinių prievolių atlikimas, kas kartu sumažins administracinę naštą, mokant nekilnojamojo turto mokestį, tuo prisidedant ir prie savanoriško mokesčių mokėjimo skatinimo.

Nekilnojamojo turto mokesčio lengvatų netaikymas apleistam ar neprižiūrimam nekilnojamajam turtui skatins nekilnojamojo turto savininkus tvarkyti pastatus, gyventojus supanti aplinka taps gražesnė ir saugesnė.

Aptarti nekomercinei veiklai naudojamo nekilnojamojo turto lengvatos modelio pokyčiai lemtų šio mokesčio mokėtojų skaičiaus padidėjimą. 2020 metais nekilnojamojo turto mokesčio mokėtojų buvo 12,6 tūkstančių. Atlikus nekilnojamojo turto visuotinį vertinimą, 2021 metais nekilnojamojo turto mokesčio mokėtojų yra beveik 29 tūkstančiai. Pagal Registrų centro duomenis, nekilnojamojo turto savininkų yra apie 1,4 milijono.. Tačiau įvertinant NTMĮ projekte siūlomą nuostatą atleisti nuo 2 eurų neviršijančios šio mokesčio prievolės (siekis, kad mokesčio administravimo išlaidos neviršytų mokestinės prievolės dydžio), nuo 63 tūkst. iki 196 tūkst. fizinių asmenų (priklausomai nuo to, kokius NTMĮ projekte numatomus mokesčio tarifus kitam turtui nuspręstų taikyti savivaldybių tarybos) būtų atleisti nuo šio mokesčio prievolės (iš paminėtų 1,4 mln. nekilnojamojo turto savininkų).

Savivaldybių biudžetų pajamos apmokestinant pagrindinį gyvenamąjį būstą siektų apie 17 mln. eurų per metus, jį mokėtų apie 1,2 mln. fizinių asmenų (nevertinant galimų mokesčio atidėjimų), taigi vidutiniškai mokestis už pagrindinį gyvenamąjį būstą sudarytų apie 14 eurų per metus. Apmokestinant nekomercinei veiklai naudojamą nekilnojamąjį turtą (įskaitant pagrindinį gyvenamąjį būstą), priklausomai nuo savivaldybių tarybų nustatomo tarifo kitam nei pagrindinis gyvenamajam būstui, iš viso pajamos iš mokesčio galėtų sudaryti nuo 25 mln. eurų (jei būtų taikomas minimalus 0,1 procento tarifas) iki 98,6 mln. eurų (jei būtų taikomas maksimalus 1 procento tarifas).

Apie 400 tūkst. fizinių asmenų, mokančių nekilnojamojo turto mokestį už pagrindinį gyvenamąjį būstą, būtų pensinio amžiaus. Maždaug pusės šių asmenų turto mokestinė vertė neviršytų savivaldybės nekilnojamojo turto verčių medianos, dėl ko jiems būtų taikomas mažiausias 0,03 procento šio mokesčio tarifas. Be to, dėl 2 eurų neviršijančios šio mokesčio prievolės sumos iš viso nuo nekilnojamojo turto mokesčio mokėjimo būtų atleisti nuo 18 tūkst. iki 60 tūkst. (priklausomai nuo mokesčio tarifo, taikomo kitam turtui) pensinio amžiaus fizinių asmenų. Pensinio amžiaus asmenims pateikus prašymą savivaldybei, mokesčio mokėjimo terminas būtų atidedamas iki 10 metų.

Sav. kodas	Savivaldybės pavadinimas	Gyvenamosios paskirties nekilnojamojo turto objektų mediana, eurai*	Dalis nuo visų savivaldybių biudžetų pajamų**, jeigu kitam turtui būtų taikomas minimalus 0,1 proc. tarifas ***	Dalis nuo visų savivaldybių biudžetų pajamų**, jeigu kitam turtui būtų taikomas maksimalus 1 proc. tarifas ***
1	Vilniaus m. sav.	60 100	1,5	5,8
11	Alytaus m. sav.	20 800	0,6	1,7
12	Birštono sav.	25 500	0,4	1,7
15	Druskininkų sav.	30 200	0,9	4,6
18	Marijampolės sav.	23 300	0,7	2,6
19	Kauno m. sav.	40 700	0,9	3
21	Klaipėdos m. sav.	47 400	1,3	4,4
23	Neringos sav.	111 000	1,5	11,3
25	Palangos m. sav.	44 100	2,2	14,7
27	Panevėžio m. sav.	29 200	0,8	2,6
29	Šiaulių m. sav.	36 400	1	3,4
30	Visagino sav.	9 970	0,2	1
32	Akmenės r. sav.	5 720	0,2	1,2
33	Alytaus r. sav.	6 160	0,7	3,6
34	Anykščių r. sav.	4 810	0,4	2,2
36	Biržų r. sav.	6 220	0,4	2
38	Varėnos r. sav.	5 070	0,4	2,1
39	Vilkaviškio r. sav.	10 700	0,4	1,7
41	Vilniaus r. sav.	35 100	1,5	5,4
42	Elektrėnų sav.	20 600	0,6	2,4
43	Zarasų r. sav.	4 175	0,3	1,7
45	Ignalinos r. sav.	3 670	0,4	2,3
46	Jonavos r. sav.	17 000	0,5	2,3
47	Joniškio r. sav.	7 770	0,5	2
48	Kalvarijos sav.	8 780	0,5	1,9
49	Kaišiadorių r. sav.	8 170	0,5	2,1
52	Kauno r. sav.	43 900	1,1	3,8
53	Kėdainių r. sav.	9 550	0,3	1,5
54	Kelmės r. sav.	5 690	0,5	2,1
55	Klaipėdos r. sav.	39 800	1,2	5,6
56	Kretingos r. sav.	24 000	0,9	2,8
57	Kupiškio r. sav.	5 010	0,3	1,8
58	Kazlų Rūdos sav.	10 300	0,4	1,7
59	Lazdijų r. sav.	6 360	0,4	2,6
61	Mažeikių r. sav.	15 000	0,4	1,9
62	Molėtų r. sav.	6 150	0,7	3,6
63	Pagėgių sav.	6 005	0,3	1,6
65	Pakruojo r. sav.	5 600	0,3	1,6
66	Panevėžio r. sav.	6 750	0,6	2,9
67	Pasvalio r. sav.	4 710	0,4	1,8
68	Plungės r. sav.	13 700	0,6	2,2

Sav. kodas	Savivaldybės pavadinimas	Gyvenamosios paskirties nekilnojamojo turto objektų mediana, eurai*	Dalis nuo visų savivaldybių biudžetų pajamų**, jeigu kitam turtui būtų taikomas minimalus 0,1 proc. tarifas ***	Dalis nuo visų savivaldybių biudžetų pajamų**, jeigu kitam turtui būtų taikomas maksimalus 1 proc. tarifas ***
69	Prienų r. sav.	6 330	0,5	3,3
71	Radviliškio r. sav.	7 880	0,5	2,2
72	Raseinių r. sav.	12 600	0,7	3,1
73	Rokiškio r. sav.	5 310	0,4	1,8
74	Rietavo sav.	7 820	0,5	2
75	Skuodo r. sav.	7 425	0,5	2,1
77	Tauragės r. sav.	23 500	0,9	3,2
78	Telšių r. sav.	13 700	0,6	2,2
79	Trakų r. sav.	25 100	1,3	5,1
81	Ukmergės r. sav.	11 100	0,5	2,4
82	Utenos r. sav.	17 300	0,7	2,9
84	Šakių r. sav.	9 920	0,5	2,1
85	Šalčininkų r. sav.	6 440	0,4	2,1
86	Švenčionių r. sav.	7 270	0,4	2,2
87	Šilalės r. sav.	7 550	0,6	2,6
88	Šilutės r. sav.	11 900	0,5	2,4
89	Širvintų r. sav.	11 800	0,7	3,6
91	Šiaulių r. sav.	13 100	0,8	3,7
94	Jurbarko r. sav.	12 500	0,7	3

* Indikatyvi mediana, apskaičiuota remiantis Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos disponuojamais Registrų centro duomenimis apie gyvenamosios paskirties objektų mokesčines vertes, nustatytas 2021–2026 metų masiniu vertinimu.

** Apskaičiuota remiantis 2022 metų savivaldybių biudžetų prognozuojamomis pajamomis pagal Lietuvos Respublikos 2022 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymą.

*** Pajamos įvertintos atsižvelgiant į NTMI projektu siūlomą nuostatą, kad mokesčio nemoka fiziniai asmenys, kurių mokėtinas mokeskis mokesčiniu laikotarpiu už visą nekilnojamąjį turtą neviršija 2 eurų.

Fizinis asmuo (bendraturčiai nuo bendros sumos mokėtų proporcingai pagal valdomą turto dalį) už pagrindinį 50 kv. metrų gyvenamąjį būstą mokėtų (keli praktiniai pavyzdžiai):

Turto vieta	Statyba	Mokesstinė vertė, eurai	Pagal dabartinę sistemą (kai savininkui priklauso 100 proc. turto), eurai per metus	Pagal siūlomą sistemą, eurai per metus
Vilnius, Senamiestis	nauja	177 000	135	110,9
Klaipėda, Senamiestis	nauja	110 000	0	57,9
Vilnius, Žvėrynas	nauja	119 000	0	53,4
Vilnius, Naujamiestis	nauja	105 000	0	45
Vilnius, Pilaitė	nauja	82 800	0	31,7
Vilnius, Naujamiestis	sena	82 600	0	31,5

Turto vieta	Statyba	Mokestinė vertė, eurai	Pagal dabartinę sistemą (kai savininkui priklauso 100 proc. turto), eurai per metus	Pagal siūlomą sistemą, eurai per metus
Vilnius, Senamiestis	sena	70 000	0	24
Klaipėda, Senamiestis	sena	56 200	0	19,5
Vilnius, Žirmūnai	sena	59 700	0	17,9
Vilnius, Fabijoniškės	sena	55 800	0	16,7
Vilnius, Pilaitė	sena	52 600	0	15,8
Anykščių miesto centras	sena	19 100	0	13,8
Klaipėda, rajonas (Gedminai)	sena	45 200	0	13,6
Varėna, miesto centras	sena	16 300	0	10,7
Kalvarijos mieste	nauja	12 700	0	5
Kalvarijos mieste	sena	11 200	0	4,1
Varėnos r. sav., Merkinės sen. dalis	sena	2 720	0	0,8*
Kalvarijos savivaldybės likusi dalis	sena	2 150	0	0,6*
Anykščių savivaldybės likusi dalis	sena	1 560	0	0,5*

* NTMĮ projektu siūloma nuo mokesčio atleisti fizinius asmenis, kurių mokėtinas mokestis mokestiniu laikotarpiu už visą nekilnojamąjį turtą neviršija 2 eurų.

Fizinis asmuo (bendratūriai nuo bendros sumos mokėtų proporcingai pagal valdomą turto dalį) už pagrindinį 70 kv. metrų gyvenamąjį būstą mokėtų (keli praktiniai pavyzdžiai):

Turto vieta	Statyba	Mokestinė vertė (eurai)	Pagal dabartinę sistemą (kai savininkui priklauso 100 proc. turto), eurai per metus	Pagal siūlomą sistemą (mln. eurų)
Vilnius, Senamiestis	nauja	211 000	305	144,9
Klaipėda, Senamiestis	sena	83 200	0	35,7
Vilnius, Pilaitė	nauja	81 400	0	30,8
Vilnius, Žvėrynas	sena	66 200	0	21,7
Vilnius, Senamiestis	sena	47 000	0	14,1
Vilnius, Žirmūnai	sena	41 900	0	12,6
Kalvarijos mieste	sena	22 100	0	12,4
Klaipėda, rajonas (Gedminai)	sena	35 900	0	10,8
Vilnius, Naujamiestis	sena	31 500	0	9,5
Vilnius, Fabijoniškės	sena	30 900	0	9,3
Vilnius, Pilaitė	sena	25 000	0	7,5

Turto vieta	Statyba	Mokestinė vertė (eurais)	Pagal dabartinę sistemą (kai savininkui priklauso 100 proc. turto), eurais per metus	Pagal siūlomą sistemą (mln. eurų)
Anykščių miesto centras	sena	11 100	0	5,8
Kalvarijos savivaldybės likusi dalis	sena	5 690	0	1,7*
Varėna, miesto centras	sena	4 060	0	1,2*
Anykščių savivaldybės likusi dalis	sena	3 790	0	1,1*
Varėnos r. sav., Merkinės sen. dalis	sena	3 300	0	1*

* NTMI įstatymo pakeitimo projektu siūloma nuo mokesčio atleisti fizinius asmenis, kurių mokestiniu laikotarpiu mokėtinas mokestis už visą nuosavybės teise turimą ar įsigyjamą nekilnojamąjį turtą neviršija 2 eurų.

6. Galima priimtų įstatymų įtaka kriminogeninei situacijai, korupcijai

Įstatymų projektų priėmimas įtakos kriminogeninei situacijai, korupcijai neturės.

7. Galima priimtų įstatymų įtaka verslo sąlygoms ir plėtrai

Priėmus Įstatymų projektus, savivaldybės turės didesnes galimybes įgyvendinti investicijų projektus, kurie, tikėtina, gerintų verslo sąlygas ir skatintų verslo plėtrą savivaldybių teritorijose.

Priimto NTMI pakeitimo įtaka verslo sąlygoms priklausytų nuo savivaldybių tarybų sprendimų – jų pasirinkimo dėl tolesnio mokesčio lengvatų, kurios iš NTMI perkeliamos į savivaldos lygmenį, taikymo.

2021 metais mokesčio lengvata švietimo tikslais naudojamam nekilnojamajam turtui pasinaudoti galėjo 149 asmenys (galimas poveikis biudžetams 0,09 mln. eurų), lengvata socialinių paslaugų tikslais naudojamam nekilnojamajam turtui – 458 asmenys (galimas poveikis biudžetams 0,7 mln. eurų), lengvata sveikatos priežiūros paslaugoms teikti naudojamam nekilnojamajam turtui – 2 162 asmenys (galimas poveikis biudžetams 1,6 mln. eurų), lengvata žemės ūkio veikloje naudojamam nekilnojamajam turtui – 4 296 asmenys (galimas poveikis biudžetams 1,8 mln. eurų).

8. Įstatymų projektų atitiktis strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymų projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti ir kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus Įstatymų projektus, kitų įstatymų keisti nereikės.

10. Įstatymų projektų atitiktis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimams ir Įstatymų projektų sąvokų ir jas įvardijančių terminų įvertinimas Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos ir Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų. NTMI projekte nustatytos pagrindinio gyvenamojo būsto, savivaldybės nekilnojamojo turto verčių medianos sąvokos bus derinamos su Valstybine lietuvių kalbos komisija. Kituose įstatymų projektuose nepateikiama naujų sąvokų ir sąvokas

įvardijančių terminų, todėl kitų įstatymų projektai nevertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

11. Įstatymų projektų atitiktis Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir ES teisei

Įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas, ES teisei neprieštarauja.

12. Įstatymams įgyvendinti reikalingi įgyvendinamieji teisės aktai, šių aktų rengėjai ir terminai

Priėmus Įstatymų projektus, iki 2022 m. gruodžio 31 d. turės būti pakeisti šie teisės aktai:

1) Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 m. lapkričio 26 d. nutarimas Nr. 1326 „Dėl 2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos priedo patvirtinimo“, panaikinant šiame nutarime nustatytą gražintinos dotacijos priemonę;

2) Lietuvos Respublikos finansų ministro 2011 m. lapkričio 11 d. įsakymas Nr. 1K-361 „Dėl Savivaldybės biudžeto vykdymo ataskaitų rinkinio teikimo Finansų ministerijai taisyklių ir ataskaitų formų patvirtinimo“, patikslinant įsakymą taip, kad iš savivaldybės teikiamų duomenų būtų galima išskirti ES ir kitos tarptautinės finansinės paramos lėšų bendrojo finansavimo **faktines** sumas;

3) Lietuvos Respublikos finansų ministro 2004 m. sausio 9 d. įsakymas Nr. 1K-006 „Dėl savivaldybių biudžetų formų patvirtinimo“, patikslinant įsakymą taip, kad iš savivaldybės teikiamų duomenų būtų galima išskirti ES ir kitos tarptautinės finansinės paramos lėšų bendrojo finansavimo **planines** sumas;

4) Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. kovo 26 d. nutarimą Nr. 345 „Dėl Savivaldybių skolinimosi taisyklių patvirtinimo“, papildant nutarimą referencija į Konstitucinį įstatymą;

5) Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. rugsėjo 29 d. nutarimas Nr. 1049 „Dėl Nekilnojamojo turto vertinimo taisyklių patvirtinimo“;

6) Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko 2007 m. gegužės 29 d. įsakymas Nr. VA-40 „Dėl Nekilnojamojo turto mokesčio deklaracijos KIT711 formos ir jos užpildymo taisyklių patvirtinimo“;

7) Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko 2012 m. gegužės 10 d. įsakymas Nr. VA-47 „Dėl Gyventojų nekilnojamojo turto mokesčio deklaracijos KIT715 formos ir jos užpildymo taisyklių patvirtinimo“.

Vyriausybė turės patvirtinti konkrečių savivaldybių nekilnojamojo turto verčių medianas. Savivaldybių tarybos iki 2023 m. gruodžio 1 d. turės nustatyti 2024 metų mokestiniam laikotarpiui konkrečius mokesčio tarifus, taikomus apmokestinant fizinių asmenų nekomercinei veiklai naudojamą nekilnojamąjį turtą, išskyrus pagrindinį gyvenamąjį būstą.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Įstatymų įgyvendinimo poveikis atskiriems savivaldybių biudžetams bus skirtingas ir priklausys nuo to, kiek ir kokios apimties projektų, finansuojamų savivaldybės ir ES ir kitos tarptautinės finansinės paramos lėšomis, konkreti savivaldybė įgyvendins.

Įstatymų projektų rengimo metu turimais duomenimis, numatoma didžiausia suma, kurią visos savivaldybės (*in corpore*) galėtų skirti ES ir kitos tarptautinės finansinės paramos lėšomis įgyvendinamiems projektams bendrai finansuoti (neįskaitant bendrojo finansavimo lėšų, savivaldybių gaunamų iš valstybės biudžeto), sudarytų 47,1 mln. eurų, arba apie 0,1 procento BVP to meto kainomis (kiekvienais 2022–2029 metų laikotarpio metais, visą 377 mln. eurų bendrajam finansavimui reikalingų lėšų sumą išdėstant pamečiui lygiomis dalimis ir laikant, kad 2021–2027 metų ES fondų lėšos gali būti naudojamos dar 2 metus finansavimo laikotarpiui pasibaigus).

Įgyvendinus priimtą NTMI projektą, įskaitant siūlymą visą nekilnojamojo turto mokesčių įskaityti į savivaldybių biudžetus, papildomos savivaldybių biudžetų pajamos iš nekilnojamojo turto mokesčio, priklausomai nuo savivaldybių tarybų nustatomo mokesčio tarifo kitam nei pagrindinis gyvenamasis būstas fizinių asmenų nekomercinei veiklai naudojamam nekilnojamajam turtui, galėtų sudaryti nuo 25 mln. eurų (jei kitam turtui taikomas minimalus 0,1 procento tarifas) iki 98,6 mln. eurų (jei kitam turtui taikomas 1 procento tarifas). Iš šių sumų apie 17 mln. eurų sudarytų nekilnojamojo turto mokestis už pagrindinį gyvenamąjį būstą. Kartu įvertintina, kad dėl NTMI projektu siūlomo vėlinti (iš einamųjų metų perkeliama į kitus metus) mokesčio už fizinių asmenų nekomercinei veiklai naudojamą nekilnojamąjį turtą sumokėjimo termino minėtas poveikis savivaldybių biudžetams bus nuo 2025 metų. Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos duomenimis, siūlomų deklaravimo tvarkos pakeitimų įgyvendinimas kainuotų apie 0,5 mln. eurų.

14. Įstatymų projektų rengimo metu gauti specialistų vertinimai, rekomendacijos ir išvados

2021 metais Vyriausybės kanclerio sudaryta tarpinstitucinė darbo grupė atliko EBPO rekomendacijų ir jų įgyvendinimo galimybių analizę, kurią atliekant dalyvavo ir Lietuvos savivaldybių asociacijos atstovai. Savivaldybių skolinimosi galimybių išplėtimo klausimas nagrinėtas kompleksiskai, atsižvelgiant ir į kitas EBPO rekomendacijas, susijusias su savivaldybių fiskaline sistema. Ši darbo grupė sutarė, kad reikia ne tik išplėsti savivaldybių skolinimosi galimybes, bet ir nustatyti priemones, kurios padėtų užtikrinti savivaldybių finansų tvarumą, būtų sudaryta galimybė vertinti ir valdyti savivaldybių, kartu ir viso valdžios sektoriaus finansų rizikas.

Galimi reguliaciniai pokyčiai (alternatyvos) nustatant turto mokesčių lengvatas ir fizinių asmenų nekomercinei veiklai naudojamo nekilnojamojo turto apmokestinimą buvo pristatyti ir aptarti Lietuvos Respublikos finansų ministro 2021 m. vasario 22 d. įsakymu Nr. 1K-55 „Dėl tarpinstitucinės darbo grupės sudarymo“ sudarytos Mokesčių lengvatų ir kitų specialiųjų apmokestinimo sąlygų peržiūros tarpinstitucinės darbo grupės, vienijančios beveik 50 įvairių institucijų, verslo asociacijų ir visuomenės atstovų, 2021 m. rugsėjo 8 d. viešame posėdyje aptariant savivaldos finansinio savarankiškumo didinimo klausimą.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia Įstatymų projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno *Eurovoc* terminus, temas bei sritis

„Konstitucinis įstatymas“, „biudžeto sudarymo taisyklės“, Biudžeto sandaros įstatymas“, „fiskalinė drausmė“, „Nekilnojamojo turto mokestis“, „lengvata“, „deklaracija“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.
